

3. Історія OTP Bank. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.otpbank.com.ua/about/informations/index.php>.
4. Коваленко В.В. Оцінка ефективності присутності іноземного капіталу і фінансова безпека банківської системи / В.В. Коваленко, Л.М. Єріс // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 5. – С. 170-176.
5. Козьменко О.В. Експансія іноземного капіталу в банківську систему України: загрози і можливості / О.В. Козьменко, Т.А. Васильєва // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 2 (8). – С. 98-102.
6. Корнилюк Р.В. Іноземні банки оговтуються від стресу. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/07/20/292399/>.
7. Корнилюк Р.В. Іноземні банки в Україні: особливості розвитку в період фінансової кризи / Р.В. Корнилюк // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2010. – № 1. – С. 135-142.
8. Петрук І.Р. Фінансова стратегія як передумова успішного функціонування та розвитку банку / І.Р. Петрук, Т.В. Дивульська // Вісник Національний університет водного господарства та природокористування : зб. наук. праць. – Сер.: Економіка. – Рівне : Вид-во НУВГП. – 2010. – Вип. 1 (49). – С. 154-161.
9. Про банк. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.forum.ua/forumua/ua/main/navigation/aboutus_1/aboutus_1.jsp.
10. Про банк. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.unicredit.com.ua/about/>.
11. Про CREDIT AGRICOLE. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.credit-agricole.com.ua/ukr/about/bank/>.
12. Про ING Банк Україна. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ingcommercialbanking.com/eCache/UKR/13/507.html>.
13. Про Universal Bank. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.universalsbank.com.ua/about-us.html>.
14. Основні показники діяльності банків України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/>.
15. Пасочник В. Банки з іноземним капіталом: перезавантаження / В. Пасочник // "Дзеркало тижня. Україна". – 11 листопада 2011. – № 41.
16. Федорова В.А. Іноземний капітал у банківському секторі України: переваги та загрози / В.А. Федорова, О.Г. Михайленко // Вісник Дніпропетровського університету. – Сер.: Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2011. – Вип. 3 (10/2). – С. 139-144.
17. Фінансові результати банків. Активи та зобов'язання. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tables.finance.ua/ua/finres>.
18. Фінансові результати банків. Депозити фізичних осіб. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tables.finance.ua/ua/finres>.
19. Фінансові результати банків. Депозити юридичних осіб. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tables.finance.ua/ua/finres>.
20. Фінансові результати банків. Капітал і фінансовий результат. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tables.finance.ua/ua/finres>.
21. Фінансові результати банків. Структура кредитно-інвестиційного портфелю. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tables.finance.ua/ua/finres>.
22. Swedbank в Україні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.swedbank.ua/index.php?cat=1019>.

Кудляк Ю.В., Коновалова А.С. Анализ стратегий роста иностранных банков в Украине

Исследована сущность стратегии роста как составной стратегии деятельности банка. Проанализировано присутствие иностранного капитала в отечественном банковском секторе, а также выяснены особенности реализации иностранными банковскими учреждениями стратегий развития в Украине в разрезе депозитных операций, активов и обязательств, структуры кредитно-инвестиционных портфелей, объема капитала и финансовых результатов деятельности.

Ключевые слова: активы, банк с иностранным капиталом, обязательство, капитал, материнский банк, стратегия роста, финансовый результат.

Kudlyak Yu. V., Konovalova A. S. Analysis of strategies of increase of foreign banks in Ukraine

In the article essence of strategy of increase is researched as component of strategy of bank activity. Being of foreign capital is analysed in a home bank sector, and also the features of realization of strategies of development the foreign bank institutions are found out in Ukraine in the cut of deposit operations, assets and liabilities, structure of credit-investment portfolios, volume of capital and financial results of activity.

Keywords: assets, bank with a foreign capital, liabilities, capital, maternal bank, strategy of increase, financial result.

УДК 339.[9+137]

Ст. викл. М.П. Лазур¹, канд. істор. наук; студ. М.А. Павник²

КОНЦЕПЦІ ТА ТЕОРІЇ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ КРАЇН У ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

На сучасному етапі економічного розвитку формування та ефективне використання певних конкурентних переваг сприяє прискореному розвитку продуктивних сил, науково-технічному прогресу, зростанню інтенсивності у взаємовідносинах між національними економічними системами. Розглянуто концепції та теорії розвитку конкурентної позиції країн у глобальному економічному середовищі.

Ключові слова: конкуренція, досконала конкуренція, монополістична конкуренція, олігополістична конкуренція, чиста монополія, ринки.

Постановка проблеми. З урахуванням особливостей сучасного стану розвитку світового господарства на особливу увагу заслуговують питання глобального конкурентного розвитку країн як економічних систем макро- та глобального рівня. В умовах швидкоплинного економічного розвитку на мегарівні здатність відповідати на виклики міжнародної конкуренції є головною умовою ефективного та сталого розвитку країни.

Дедалі актуальнішою стає необхідність наукового обґрунтування напрямів формування міжнародних конкурентних позицій національних економічних систем в умовах глобальної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми міжнародної конкурентоспроможності та формування конкурентної позиції економічної системи розглянуто у працях вітчизняних і зарубіжних економістів, таких як: О. Амоші, А. Вебера, Р. Вернона, А. Гальчинського, В. Гейця, Б. Губського, Дж. Кейнса, Д. Лук'яненка, М. Портера, П. Хайне, Й. Шумпетера, А. Філіпенка та ін.

Незважаючи на значні досягнення сучасної наукової думки щодо формування та розвитку конкурентних переваг економіки країни, недостатньо дослідженими залишаються питання формування конкурентної позиції та використання конкурентних переваг вітчизняною економікою в умовах впливу глобальних економічних викликів.

Виклад основного матеріалу. Ключовим поняттям, що виражає сутність ринкових відносин, є поняття конкуренції. Конкуренція – це найважли-

¹ Закарпатський державний університет;

² НУ "Львівська політехніка"

віша дефініція всієї системи ринкового господарства. Термін "конкуренція" з лат. *conspicuentia* означає змагання, суперництво.

В економічній науці не існує точних відомостей відносно того, хто і коли першим запровадив у науковий обіг термін "конкуренція". Перші найбільш цілісні теоретичні положення про рушійні сили конкурентної боротьби з'явилися лише у середині XVIII ст. І головна заслуга в цьому належить класичній політичній економії. Вихідним положенням класичної теорії був принцип абсолютних переваг, сформульований А. Смітом. Видатний економіст вперше довів, що конкуренція, урівнюючи норми прибутку, приводить до оптимального розподілу праці та капіталу [6].

Модель досконалої конкуренції, теоретичні засади якої заклав А. Сміт, повністю виключали будь-який свідомий контроль над ринковими процесами. Координуючим елементом в його теоретичних положеннях постає цінова система в абсолютно децентралізованій економіці. Подальший розвиток теорії абсолютної переваги здійснив Давид Рікардо, розробивши теорію відносної переваги [4]. На прикладах він показав, що країна може імпортувати будь-який товар, навіть якщо вона виготовляє його самостійно з низькими витратами, а інші товари вона виготовляє з більшою ефективністю. Спеціалізація в торгівлі здійснюється в такому випадку не внаслідок порівняння виробничої ефективності учасників обміну в одній галузі, а внаслідок порівняння відносних переваг у кількох галузях. Д. Рікардо побудував модель досконалої конкуренції та описав як функціонує така система в довгостроковій перспективі. Для умов, які розглядав вчений, принциповим є те, що ціни складаються лише під дією попиту та пропозиції внаслідок конкурентної боротьби. Фірми приймають рішення на підставі якісно-цінових матриць, що мінімізують витрати виробництва та реалізації продукції.

Ідея досконалої конкуренції допомогла зрозуміти, яким чином ціни в довгостроковій рівновазі поєднуються з принципами децентралізованого управління і як останні сприяють розвитку капіталістичної економіки. Представники неокласичної політекономії створили більш адекватні реальній дійсності моделі монополістичної, олігополістичної конкуренції та чистої монополії.

Маршалл А., розвиваючи основні положення класиків, повніше обґрунтував механізм автоматичного встановлення рівноваги на ринку за допомогою досконалої (чистої) конкуренції і дії законів граничної корисності та граничної продуктивності. Він уперше піддав критиці умовності моделі чистої конкуренції. Розроблення теорії аналізу часткової і довгострокової стійкої рівноваги на ринку, а також врахування розвитку технології і споживчих переваг під час визначення відносних цін дали змогу створити основи теорії нової моделі конкуренції – монополістичної.

Кінець XIX – початок XX ст. є періодом, що змінив багато сталих поглядів на конкуренцію і її роль в економіці. Критики моделі досконалої конкуренції (І. Шумпетер, Ф.А. Хайек) вказували на елементи монополії, що пронизали економіку і що не відображаються в існуючій концепції. Головне ж, що викликало заперечення, – економічна концепція досконалої конкуренції не змогла виявити глибинне коріння конкуренції, нехтувала динамікою кон-

курентної діяльності, ігнорувала важливість тимчасового чинника й обходилася поверховою мотивацією активності конкурентів.

Праці Дж. Робінсон [5] і Е. Чемберліна підсумували дискусію про характер ціноутворення в умовах монополії і про виникнення нецінових форм конкуренції. Основний недолік в описі монополії класичною і неокласичною школами полягав в тому, що в дослідженнях приділено значну увагу координуючій ролі ціни в довгостроковій рівновазі. Через це монополія, що має всі ознаки короткострокового періоду, не представляла особливого інтересу.

Значний внесок у теоретичні моделі олігополії і монополії зробили Ф.І. Еджуорт (математичний опис), А.П. Лернер (монополна влада і її оцінка), К. Вікселль (конкуренція і цінова дискримінація), І. Шумпетер, Ф.А. Хайек та ін. До середини XX ст. сформувались загальні уявлення про суть конкуренції і її основні рушійні сили, що виразилися у визначенні чотирьох класичних моделей: досконалої (чистої) конкуренції, монополістичної, олігополістичної конкуренції та чистої монополії. Ці моделі й сьогодні є відправним пунктом у дослідженні конкуренції і конкурентних переваг.

Умови конкуренції в останній чверті XX ст. значно ускладнилися: значні диспропорції регіонального економічного розвитку, що спричинили збільшення невизначеності загальносвітових економічних тенденцій, стрімкий науково-технічний прогрес та прагнення світового співтовариства подолати наслідки глобальної фінансової кризи призвели до того, що значна кількість країн миттєво втратила провідні конкурентні позиції.

Посилення конкуренції змусило країни використовувати особливу тактику і стратегію. Нагромадження, резервування і своєчасне використання стабілізаційних фондів стало основним засобом боротьби за ринки. У сучасних умовах досягнення конкурентної переваги окремою країною визначається не стільки масштабом виробництва, скільки здатністю її економічної системи до відновлення номенклатури експортних товарів та послуг відповідно до стану ринку і поведінки конкурентів.

Теоретики міжнародного бізнесу та конкурентоспроможності економічних систем (М. Портер, М. Тресі, Ф. Вірсема, Дж.Ф. Мур, А.М. Бранденбургер, Б. Дж. Нейлбафф та ін.) запропонували низку концепцій – як універсальний інструмент утримання ринкової першості на макrorівні та макроекономічної конкурентоспроможності на мега- та глобальному рівнях. Доведено, що наукові концепції світового конкурентного розвитку, пройшовши еволюційний період становлення, характеризуються циклічністю та багатовекторністю.

Встановлено визначальні тенденції, які притаманні сучасному розвитку глобальної конкуренції, серед яких потрібно виокремити: становлення комплексного якісно нового конкурентного середовища, яке охоплює не лише ринки окремих товарів чи послуг, але й суміжні галузеві комплекси; перехід від досконалої до переважно недосконалої конкуренції на світовому ринку; форми конкурентної боротьби характеризуються застосуванням більш жорстких методів; змінюються конкурентні стратегії суб'єктів міжнародної економічної діяльності тощо.

Висновки. Аналіз останніх досліджень засвідчує велике розмаїття думок і підходів до стратегій досягнення лідерства на ринку та конкурентної

переваги в глобальному економічному середовищі. Теоретики міжнародного бізнесу та конкурентоспроможності економічних систем (М. Портер, М. Тресі, Ф. Вірсема, Дж.Ф. Мур, А.М. Бранденбургер, Б. Дж. Нейлбафф та ін.) запропонували низку концепцій як універсальний інструмент утримання ринкової першості на макrorівні та макроекономічної конкурентоспроможності на мега- та глобальному рівнях.

Література

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації / Л.Л. Антонюк. – К.: Вид-во КНЕУ, 2004. – 275 с.
2. Гальчинский А.С. Основи економічної теорії / А.С. Гальчинский, П.С. Ещенко, Ю.И. Палкин. – К.: Вид-во "Вища шк.", 1995. – 471 с.
3. Конкурентоспроможність національної економіки / за ред. д-ра екон. наук Б.Є. Кваснюка. – К.: Вид-во "Фенікс", 2005. – С. 79.
4. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения : сб. соч. – В 5-ти т. / Д. Рикардо. – М.: Госполитиздат, 1941. – Т. I. – 280 с.
5. Робинсон Дж. Экономическая теория несовершенной конкуренции / Дж. Робинсон. – М.: Изд-во "Прогресс", 1986. – 471 с.
6. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Изд-во "Соцэргиз", 1962. – 683 с.
7. Федоренко В.Г. Політична економія : підручник / В.Г. Федоренко, О.М. Діденко, М.М. Руженський, О.Ф. Іткін / за наук. ред. д-ра екон. наук проф. В.Г. Федоренка. – К.: Вид-во "Алерта", 2008. – 487 с.

Лазур М.П., Павник М.А. Концепции и теории развития конкурентной позиции стран в глобальной экономической среде

На современном этапе экономического развития формирование и эффективное использование определенных конкурентных преимуществ содействует ускоренному развитию производительных сил, научно-техническому прогрессу, росту интенсивности во взаимоотношениях между национальными экономическими системами. Рассмотрены концепции и теории развития конкурентной позиции стран в глобальной экономической среде.

Ключевые слова: конкуренция, совершенная конкуренция, монополистическая конкуренция, олигополистическая конкуренция, чистая монополия, рынки.

Lazur M.P., Pavnyk M.A. Conceptions and theories of development of competition position of countries in global economic environment

Forming and effective use of certain competitive edges assists on the modern stage of economic development to speed-up development of productive forces, scientific and technical progress, to growth of intensity in mutual relations between the national economic systems. Conceptions and theories of development of competition position of countries in a global economic environment are considered in the article.

Keywords: competition, perfect competition, monopolistic competition, oligopolistic competition, perfect monopoly, markets.

УДК 658 (477) **Викл. С.М. Макух – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка**

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ: ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Досліджено екстернальні та інтернальні чинники дії на інтенсифікацію ринкових трансформацій економіки країни. Визначено спектр індикаторів кількісно-якісних характеристик здобутків національної економіки, отриманих внаслідок здійснення низки інституційних перетворень у розрізі регіонів України.

Ключові слова: інвестиції, власність, інституційні перетворення, ринок.

Постановка проблеми. Нові геополітичні умови формування ринкових відносин вносять свої корективи у розвиток світової спільноти і мають своєрідний вплив на еволюцію всієї світової системи господарювання, саме тому їх врахування у виробленні стратегії економічного розвитку є явищем обов'язковим. Пошуки шляхів удосконалення зумовили вибір України (соціально орієнтовану ринкову економіку) та окреслили засоби його реалізації через пріоритетність вирішення завдання соціалізації економіки та орієнтацію на розвиток людського і технологічного потенціалів.

Аналіз останніх публікацій. Стрижнем усіх трансформаційних процесів є майновий чинник. Як показує практика [1-6], "приватизація зачіпає індивідуальні та групові інтереси на різних рівнях та впливає на майбутнє і значним чином може позначитися на майбутньому нації" [1, с. 282]. Ось чому, кінцеві результати ринкових перетворень в країні для самої України знаходяться в прямій залежності від структури їхньої соціальної спрямованості.

Мета дослідження. Аналіз причинно-наслідкових зв'язків між економічними і соціальними процесами під час здійснення інституційних перетворень в Україні.

Виклад основного матеріалу. Оцінити вагомість здобутків української економіки неможливо, не визначивши спектра причинно-наслідкової залежності двох складових (економічної і соціальної) господарського комплексу країни. На думку науковців, невирішеність соціальних питань породжує проблеми, що спонукають до дій, тобто стають "чинником, передумовою і метою економічних перетворень" [2, с. 13]. Уже у середньостроковому періоді неврахування соціальної функції призводить економіку країни до втрати нею не тільки здатності до підвищення своєї ефективності, а й до простого відтворення; гальмує ринкові процеси й несе загрозу загострення соціальних конфліктів, постає ймовірним детонатором соціально-політичного вибуху у суспільстві.

Систематизація виявлених тенденцій і проблем за період здійснення низки інституційних перетворень у національній економіці України [5] (зі залученням іноземного капіталу) відповідно до сфер їхнього прояву дала змогу розподілити їх за інформаційною наповнюваністю на два блоки (економічний і соціальний) й відзначити такі кількісно-якісні характеристики цих складових (табл.).

Завдяки трансформації відносин власності, набув нових сутнісних характеристик кожен із компонентів взаємодії у "парі" суб'єкт-об'єкт, що не могло не позначитися і на окремих аспектах формування національного ринку праці (якісний стан якого [5, с. 203] є, безперечно, і одним з першочергових факторів стимулювання економічного зростання). Руїнація старих виробничих відносин і напрацьованих партнерських взаємозв'язків, зміни у структурі робочої сили, загальне різке зниження якості життя населення України стали підґрунтям для нівелювання значення основних стратифікаційних ознак та активізації процесів поглиблення маргіналізайних проявів у суспільстві. Хоча, згідно з прогнозом (Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015 рр.), підвищення темпів росту економіки, зростання рівня доходів у середині країни [6, с. 215], а також зміна структури економіки зумовлюватиме